

Věci veřejné: politické podnikání strany typu firmy*

VÍT HLOUŠEK**

Abstract: The Public Affairs Party: The Political Enterprise of a Business Firm Party

The paper is devoted to the analysis of the Public Affairs Party, which entered the Czech House of Deputies after the 2010 parliamentary elections. The aim of the paper is to cover organizational matters and certain peculiarities of the party. As the most appropriate tool of analysis, the concept of a business firm party is used. The author shows how the political and economic interests of the party's most influential member, Vít Bárta, overlapped significantly and that Bárta could be depicted as a kind of "political entrepreneur" misusing political activity for his business purposes. The analysis of the functioning of the Public Affairs Party and especially the distribution of power inside the party shows, in comparison to classical examples of business firm parties, that Public Affairs embodies a new way of intersecting politics and business practices: the already existing party was taken over (in a hostile way, to use the language of business) by a business company.

Keywords: Public Affairs Party; Business Firm Party; Political Entrepreneurs; Czech Party Politics

DOI: 10.5817/PC2012-4-322

Volební úspěch strany Věci veřejné (VV) v parlamentních volbách 2010 znamenal dosti citelnou inovaci české stranické soutěže.¹ Do parlamentu se dostala strana, která sice nebyla zcela nová, která se však dlouhodobě profilovala v rovině pražské komunální politiky a do celostátních vod zamířila až v roce 2009. Zároveň to byla strana s takřka nulovou personální a politickou kontinuitou s existujícími stranami, strana, která se profilovala na postojích kritiky establishmentu a stávající politické garnitury. Kombinací několika výrazných či atraktivních politiků a populistického programu získala sympatizanty a později i voliče. Pod povrchem však tato strana svou organizací a způsobem fungování připomínala spíše soukromou firmu. Právě na tyto aspekty činnosti VV se v následujícím příspěvku zaměříme.

* První verze příspěvku byla proslovena na kongresu IPSA v červenci 2012 v Madridu. Příspěvek vznikl v rámci projektu Stranické systémy zemí středovýchodní Evropy Grantové agentury České republiky (P408/10/0295). Autor děkuje Vlastimilu Havlíkovi a dvěma anonymním recenzentům za cenné komentáře k předchozím verzím textu.

** Doc. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D. (hlousek@fss.muni.cz) – ředitel Mezinárodního politologického ústavu a docent katedry mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Joštova 10, 60200 Brno.

Příspěvek je pojat jako případová studie. Neklade si za cíl srovnávat, ale spíše shrnout a analyzovat vybrané aspekty fungování strany Věci veřejné (VV). Samozřejmě nelze vyloučit, že se v budoucnu objeví i další strany, které by bylo možno podřadit pod organizačně-vývojový model strany-firmy (*business-firm-party*). Spíše naopak, (nejen) v českém politickém prostředí lze do budoucna vznik a prosazení se podobně fungující strany dokonce očekávat. Avšak v tomto příspěvku půjde jen o detailní popis, analýzu a zhodnocení fungování strany Věci veřejné. Je také důležité upozornit na fakt, že dosavadní studie se zaměřovaly spíše na transfer podnikatelských praktik do politického prostředí u majoritních stran a menší strany zůstávaly opomíjeny. I proto může být analýza VV přínosná i v širším kontextu vývoje středoevropských stran a stranických systémů.

1. Koncept strany-firmy a současná česká politika

Svým způsobem můžeme říci, že české stranické prostředí se ve druhé polovině uplynulé dekády výrazněji otevřelo modelům a praktikám známým převážně ze světa businessu. Již od parlamentních voleb v roce 2002 můžeme pozorovat nárůst míry profesionalizace řízení volebních kampaní a vzrůstající roli prvků politického marketingu ve volební strategii stran (Matušková 2010). Jak připomíná David M. Farrell (2006: 126), když volební kampaně dosáhnou třetího stadia profesionalizace vyznačujícího se personalizací a marketizací, mohou se daleko více než dříve prosadit právě strany typu VV.² Již zmíněná personalizace politiky je dalším rysem, který utváří příznivé prostředí pro vznik stran typu VV. Specifický rozměr a význam personalizace politiky v zemích se zkušeností s postkomunistickou tranzicí zdůraznil například Gerd Meyer, který poukázal na fenomén „*one man show parties*“, jež velmi často namísto koherentního programu nabízejí svého leadera s tím, že „*the man is the program*“ (Meyer 2008: 52–53).³

Politické strany se z hlediska organizace, způsobů fungování, strategií a cílů dosti zásadně proměňují. V polovině 90. let minulého století začal být analyzován vývojový typ stran kartelu – *cartel party* (Katz a Mair 1995), avšak záhy se ukázalo, že ani tento typ není schopen zachytit všechny novinky, které se ve stranických systémech (zejména západoevropských) zemí objevily. Strana kartelu jako ideální typ například počítá s marginalizací role členské základny a nárůstem významu stranických elit – profesionálních politiků, avšak nepočítá s tím, že by stranické elity pojaly stranu jen jako jinou formu podnikání v prostředí politiky a voličské soutěže. Empirické zkoumání stran vedených „politickými podnikateli“ (*political entrepreneurs*) bylo rozvinuto především v souvislosti s novými stranami v pravé části stranických spekter typu *Forza Italia*, ale mohlo navázat i na výzkum zejména ve Spojených státech amerických fungujícího modelu stran jako mašinérií určených v podstatě zejména k vedení volebních kampaní.

Hans Keman a André Krouwel (2006) zdůraznili roli „politických podnikatelů“, kteří vnímají politiku stejnou optikou jako business. Vzestup takto orientovaných stran a jejich leaderů dávají do souvislosti s nárůstem antipolitických nálad⁴ a fenomény nahrazování tradičních stran novými (*displacement*) a rozpuštěním tradičních voličských vazeb (*dealignment*). Tyto dva procesy mohou vést k „rozpuštění“ tradičních voličských jader etablovaných stran a podpoře protestních stran a politických vůdců, případně k celkové rezignaci na politickou

participaci prostřednictvím voleb (Keman a Krouwel 2006: 9–11). Uvidíme, že roli takového „politického podnikatele“ sehrál *spiritus movens* VV Vít Bárta, který se rozhodl stranu řídit podle marketingových modelů spojených s podnikatelským prostředím a který volební strategii postavil především na kritice „politických dinosaurů“, tedy etablovaných politických stran.

Jak ukazuje teoretická debata posledních let, nejsou VV zdaleka jedinou stranou, která buduje svou organizaci a politickou strategii po vzoru soukromých firem. André Krouwel (2006: 251) hovoří o „*business firm party cluster*“ v debatě o vývojových typech politických stran a zmiňuje kromě svého pojmu podnikatelské strany (*entrepreneurial parties*) i Klause von Beymeho (*parties of professional politicians*), franšizové organizace (*franchise organisations*) R. Kennetha Cartyho a konečně patrně nejpropracovanější koncept strany-firmy (*business firm party*). Ten má některé společné rysy s předchozími vývojovými typy, ale zároveň se od nich odlišuje. Oproti kartelovým stranám těží strany-firmy ze zdrojů soukromého sektoru, oproti *catch-all* stranám se neorientují na zájmové skupiny, které by reprezentovaly konkrétní ideje (Krouwel 2006: 260–261). To na jednu stranu umožňuje těmto stranám velkou pružnost při hledání témat a strategie, na druhou stranu však vyvolává určitou implicitní křehkost danou závislostí na proměnlivé voličské popularitě a na mediální atraktivitě stran a jejich leaderů (srov. Carty 2004: 20–21).

Koncept strany-firmy spojují jeho autoři Jonathan Hopkin a Caterina Paolucci (1999) zejména s procesy vzniku a působení politických stran v zemích s malou či přerušovanou tradicí demokratického politického systému, která implikuje nízkou kontinuitu stran a stranického systému. Zejména v době razantních transformací politických systémů (jako například v Itálii na počátku 90. let minulého století) pak vznikají strany s nízkou mírou institucionalizace. Tuto nízkou míru institucionalizace autoři konceptu strany-firmy propojili s Panebiancovým (1988) konceptem profesionalizace stranické organizace u volebně-profesionálních stran (*electoral-professional parties*) spojeným s výraznou orientací stranické taktiky a strategie na vítězství na volebním trhu. Radikální vyústění orientace strany podle teorie racionální volby pak vnímají Hopkin a Paolucci v působení „politických podnikatelů“, kteří organizují a řídí politickou stranu jako obchodní společnost.

Jako charakteristické znaky tohoto konceptu uvedli Hopkin a Paolucci (1999: 332–334):

- 1) nízkou mírou institucionalizace strany a malý zájem o její posilování;
- 2) nezájem o etablování či udržování početné stranické základny a koherentní voličské základny;
- 3) tendenci k „outsourcingu“ aktivit strany spojenou s udržováním limitovaného stranického aparátu;
- 4) vnímání voličů jako konzumentů politiky, ne jako těch, kteří by se s danou stranou identifikovali, což mění strategii strany-firmy vůči voličům v poměrně křehký podnik a činí stranu méně odolnou vůči výkyvům veřejného mínění;
- 5) extrémně důležitou roli leadera – „politického podnikatele“,⁵ což je spojeno s vysokou mírou centralizace rozhodování o politické linii a zdrojích strany;⁶
- 6) absenci oficiální ideologie spojenou s velkou flexibilitou v politických postojích podle měnících se nálad voličů tak, jak je ukazují průzkumy veřejného mínění a jak jsou ovlivňovány nástroji politického marketingu.

Empiricky pak Hopkin a Paolucci rozlišovali ve svých dvou analyzovaných případech mezi stranou, která fungovala jako firma (španělský *Unión de Centro Democrático*), a firmou, která se stala stranou (*Forza Italia*). Uvidíme, že v případě Věcí veřejných můžeme pozorovat třetí možnost, a to vstup firmy do již existující politické strany spojený s jejím ovládnutím a využitím.

Výše uvedené znaky se dají shrnout do následujících operacionalizovatelných okruhů či aspektů. **Tendence k outsourcingu** aktivit strany by byla indikovatelná v takovém případě, kdyby si Věci veřejné najímaly na provádění svých aktivit externí firmy.

Domníváme se, že spolu úzce souvisí i vnímání voliče jako konzumenta a absence oficiální ideologie spojená s maximální flexibilitou. Tento aspekt fungování Věcí veřejných bychom mohli nazvat **aspektem politiky jako obchodní strategie**. Tím máme na mysli skutečnost, že politická aktivita je vnímána jako výsledek protnutí nabídky a poptávky. Poptávkou jsou nálady a měnlivá přání voličů, nabídkou pak dostatečně atraktivní a flexibilní program strany. Operacionalizovat tento aspekt působení Věcí veřejných napomůže zejména posouzení ideologického ukotvení a koherence programatiky strany a analýza působení strany na voliče, přičemž se dá předpokládat, že vysoká míra populismu v programatice a mobilizačních strategiích strany indikuje přítomnost prvků spojených s konceptem strany-firmy.

Nízká míra institucionalizace strany a nezájem o stabilizaci a expanzi koherentní členské základny spolu jednoznačně souvisejí. Abychom posoudili tento **organizačně-členský aspekt**, musíme se podívat na oficiální strukturu strany, porovnat ji s její reálnou řídicí strukturou a také evaluovat roli členské základny a také registrovaných sympatizantů strany – tzv. věčkařů.

Výše uvedeným aspektům Věcí veřejných jako strany-firmy budu věnovat dílčí pozornost. Ve světle již zmiňovaných tendencí k personalizaci politiky i ve světle níže představeného politického působení Věcí veřejných se jako naprosto klíčový aspekt jeví **klíčová role příslušného „politického podnikatele“**. Operacionalizace v tomto bodě je jednoduchá – pro potvrzení tohoto aspektu je potřeba popsat a vyhodnotit roli a působení Víta Bárta, neoficiálního leadera strany. Domníváme se, že je v této souvislosti nutné soustředit pozornost nejen na vnitrostranické Bártovo působení, ale i na fungování Věcí veřejných coby koaličního partnera ve vládě Petra Nečase. Zde se totiž „specifika“ strany-firmy *de facto* přenášela do fungování české exekutivy. Ukážeme rovněž, že sledování dynamiky vládních krizí zvýrazní klíčovou roli Víta Bárty ve straně.

Výše naznačené operacionalizaci jednotlivých aspektů konceptu strany-firmy ve vztahu k působení a fungování Věcí veřejných bude odpovídat i struktura textu. Po stručném zhodnocení aspektu outsourcingu a pojmáním politiky jako obchodní strategie bude vyhodnocena i formální a reálná organizace strany a role členské základny. Hlavní pozornost bude posléze věnována problematice fungování „politického podnikatele“ v rámci Věcí veřejných, přičemž první kapitola týkající se tohoto aspektu shrne působení Víta Bárty uvnitř strany, zatímco druhá se bude zabývat dopadem tohoto působení na fungování Věcí veřejných v české vládě.

2. Politika jako obchodní strategie

Tendence k outsourcingu aktivit VV se v podstatě neprokázaly. I když Věci veřejné nikdy nebudovaly masivní profesionální aparát, nedošlo k cílené snaze kontraktovat výkony stranických aktivit mimo stranické instituce. S trochou ironie bychom však v této souvislosti mohli poukázat na některé aktivity detektivní agentury ABL, která byla podle všeho několikrát neoficiálně využita jako součást politického působení VV. Ještě před aférou spojenou s níže popsanou Strategií 2008–2014 a Etickým kodexem VV prosákly na veřejnost jiné informace o použití Bártovy agentury ABL v politickém boji. Konkrétně šlo o sledování komunálních politiků a občanských aktivistů působících na Praze 11 Bártovou firmou v letech 2006–2007 (Kmenta 2011: 94–95 a 148–160). Následné policejní vyšetřování sice vyloučilo spáchání trestného činu, avšak nasazení soukromé bezpečnostní služby proti politickým protivníkům dobře ilustrovalo, jak vnímá Vít Bárta propojení sfér politiky a bezpečnostního businessu. Nejen politika měla být v souladu se Strategií 2008–2014 pokračováním podnikání jinými prostředky, ale i detektivní aktivity byly vnímány klíčovou postavou VV jako integrální součást politické činnosti. Domníváme se nicméně, že tento rys fungování VV jako oficiální outsourcing *stranických* aktivit interpretovat nelze.

Pojďme se tedy ve stručnosti podívat na aspekt pojmání politiky jako obchodní strategie, což lze posoudit na základě míry ideologického ukotvení, programové koherence a modů působení strany na voliče.

Z hlediska ideologie a programatiky představují Věci veřejné jakýsi amalgám různých priorit a přístupů. Volební program přijatý pro volby 2010 (VV 2010a) a sloužící doposud jako základní programový dokument strany je poměrně rozsáhlý a v řadě případů i detailní. Jednotící ideologickou profilaci strany z něj však vyčíst nelze. Ostatně, i předseda strany Radek John zdůrazňoval, že VV se nepohybují ani napravo, ani nalevo, ale kráčeji kupředu (cit. podle Havlík 2012).

Strana se v preambuli svého programu přihlašuje zejména k myšlence přímé demokracie a zvětšování odpovědnosti (ideálně vždy přímo volených) politiků, ale to je zhruba všechno. V konkrétních oblastech je program plný různých návrhů na zlepšení, které ovšem nejsou provázány nějakou jednotící myšlenkou. Program tak spíše připomíná bonboniéru, v níž si volič vcelku jednoduše vybere to, po čem jeho srdce touží. Z hlediska marketingového pojetí politické nabídky pak není nic ilustrativnějšího než komiksová podoba volebního programu VV z roku 2010 (dostupné přes dokument VV 2010a). V něm průměrnému voliči Pavlovi a jeho rodině VV slibují vyřešení všech problémů, což graficky podporuje figurka oblečená ve stylu supermana a nesoucí v obličejí rysy až nápadně podobné Radku Johnovi. Rozšířená verze politického programu je samozřejmě sofistikovanější, nicméně konečný dojem z tohoto dokumentu, tedy dojem vnitřně dosti inkoherentní směsi reakcí na to, co by volič chtěl slyšet, zůstává stejný.

Program ostatně odpovídá politickému stylu VV, které v tomto ohledu můžeme v souladu s Vlastimilem Havlíkem označit za „identitní“ či „čistou“ populistickou stranu (Havlík 2012). Tomu odpovídal i styl kampaně, a to jak před neuskutečněnými volbami 2009, tak ve volební kampani 2010. Strategie kombinující útoky proti všem ostatním stranám s populistickými sliby a gesty (jako byly třeba „občanské“ hlídky) plně odpovídala „komerčnímu“ pojetí politiky,⁷ a tedy i typu strany-firmy.⁸

3. Formální versus faktická organizace strany Věci veřejné

Představu o formální organizaci Věci veřejných dávají stanov y strany. Ve srovnání se stanovami ostatních politických stran musíme rozlišit dvě roviny. Zaprvé je zde územní struktura strany a struktura jejích řídicích orgánů. V tomto směru se Věci veřejné příliš od struktur ostatních politických stran neliší. Územní členění strany respektuje trojstupňovou strukturu místních, krajských a republikových stranických institucí. Porovnáme-li tuto strukturu s dalšími vybranými stranami (viz ODS 2011, ČSSD, KSČM), zjistíme, že tyto strany mají ještě okresní stupeň stranické organizace,⁹ nicméně vzhledem k době vzniku Věci veřejných je trojstupňová organizační logika zcela pochopitelná.

Podle stanov VV je nejvyšším orgánem strany předsednictvo, které se skládá z předsedy, prvního místopředsedy a až pěti dalších místopředsedů (VV 2011: článek 5.5). Předseda strany, první místopředseda strany i „řadoví“ místopředsedové strany jsou podle stanov voleni v přímé volbě členy strany a jejichmi registrovanými příznivci, tzv. věčkaři,¹⁰ a potvrzení republikovou konferencí. Na republikové úrovni působí ještě výkonná rada strany¹¹ a grémium¹² a samozřejmě obligátní rozhodčí a revizní komise. Rovněž tato struktura i rozdělení kompetencí mezi jednotlivé republikové instituce strany nejsou v ničem podstatném anomální. Instituce ČSSD a ODS se opět liší v názvech, ale jejich struktura a dělba práce mezi nimi je obdobná. U KSČM chybí instituce, která by odpovídala grémiu Věci veřejných, neboť hierarchie ústředních institucí KSČM je postavena pouze na principu centrálních volených orgánů.¹³

Zvláštnosti nicméně Věci veřejné vykazují v oblasti členství. Zaprvé je zde specifický a jinými stranami neužívaný institut registrovaných příznivců – nečlenů, tzv. věčkařů. Tito věčkaři spolu s regulárními členy strany mohou hlasovat rovněž ve vnitrostranických referendech.¹⁴ Podle původního konceptu VV z jara 2010 měla tato referenda rozhodovat prakticky všechna důležitá personální, politická i programová rozhodnutí strany. Kromě důvodných podezření z manipulování stranických referend vedením VV se však záhy ukázal malý zájem věčkařů o účast – referendum se zúčastňovala pravidelně necelá tisícovka hlasujících (Rovenský 2010b). Postupně byl tento projekt fakticky opuštěn a věčkaři již hlasovali jen při volbě vedení.

Dalším specifickým rysem je existence jakéhosi přechodného stavu čekatela na členství ve VV (VV 2011: články 3.1 a 3.2) spojená s extrémně podrobně vymezenými podmínkami vzniku členství. Zatímco ČSSD, KSČM a ODS požadují pouze souhlas s politikou strany a zakazují souběh s členstvím v jiné politické straně, musí doložit aspirant na členství ve VV čestným prohlášením, že splňuje požadavky, které jsou nezbytné k získání členství.¹⁵ Dále musí předložit prohlášení o bezdlužnosti, výpis z rejstříku trestů, vlastnoručně podepsaný etický kodex VV a životopis s tím, že po něm mohou být požadovány další dokumenty. Proces vzniku členství je tedy v případě VV podstatně komplikovanější než u jiných stran. Existenci věčkařů i složitost podmínek získání plného členství můžeme s trochou opatrnosti interpretovat ve smyslu malého zájmu strany o extenzivní rozšiřování členské základny. Charakteristický rys typu strany-firmy je v tomto ohledu potvrzen.

Hlavní problém fungování strany VV a její zařazení do modelu organizace strany-firmy spočívají ovšem v nesouladu stanov a faktické mocenské konstelace uvnitř strany. Hlavním mužem, který stojí za současnou podobou VV,¹⁶ je Vít Bárta, který plní v případě VV roli „politického podnikatele“.¹⁷ Bártovo působení ve straně rozebereme v další kapitole. Na tomto

místě se budeme věnovat jen existenci reálného řídicího orgánu strany, který ovšem nebyl zachycen stanovami, Koncepční radě.

Vít Bárta vytvořil již v roce 2009 neveřejnou tzv. Koncepční radu VV, do níž patřili například Josef Dobeš, Kateřina Klasnová, Jaroslav Škárka nebo Karolína Peake, ne však Radek John.¹⁸ Koncepční rada se scházela přímo v bytě Víta Bárty a představovala reálnou řídicí strukturu VV. Její členy nazýval Bárta „guru“ (sebe označoval jako „superguru“) a měli dohled nad konkrétní oblastí činnosti strany (shrnuto v Kmenta 2011: 325). Tato struktura patrně zpružňovala strategické rozhodování, svou podstatou však skutečně připomínala spíše firmu než stanovami se důsledně řídicí politickou stranu.

4. Věci veřejné a jejich „politický podnikatel“

Vít Bárta vstoupil do politiky jako úspěšný podnikatel, který od roku 1998 spoluvlastnil se svým bratrem Matějem Bártou agenturu ABL (Agentura Bílého lva), která se zabývala komplexním řízením podpůrných činností firem a zejména působila jako detektivní agentura s poměrně solidním obratem. Vít Bárta ovšem plánoval další rozvoj aktivit firmy a rozhodl se vstoupit do politiky s cílem zvýšit kontrolu nad státními zakázkami. Po úspěchu VV v parlamentních volbách opustil své vedoucí postavení v agentuře ABL a svůj podíl prodal bratrovi.¹⁹ S řadou osob, se kterými spolupracoval v rámci agentury ABL, spolupracoval i v nové straně.²⁰ Sbližování Bárty a VV přitom probíhalo postupně od poloviny první dekády 21. století. Někteří Bártovi spolupracovníci byli členy VV delší dobu (Josef Dobeš již od roku 2002) a sám Bárta nejprve sponzoroval VV prostřednictvím Klubu angažovaných podnikatelů, který založil za účelem podpory větší transparentnosti v pražské komunální politice.

Pro fungování strany VV jako business projektu je symptomatické, že Bártova role *faktického* leadera se nekryla a nekryje s rolí politického leadera *de iure*. V období 2005–2009, které můžeme označit jako jakési formativní období Bártova politického projektu, byl předsedou strany Jaroslav Škárka²¹ a od června 2009 je jím Radek John.²² Formálně byl Bárta jen volebním manažerem strany a od července 2010 do dubna 2012 předsedou poslaneckého klubu VV. Když byl na Bártu poprvé dotazován Radek John coby čerstvý předseda VV, sdělil následující: „je to velmi jednoduché – majitel ABL Vít Bárta žije s místopředsedkyní VV Kateřinou Klasnovou. Založil Klub angažovaných podnikatelů, od něhož jsme dostali zmíněných 12 milionů, a rozhodl se, že chce, aby se VV dostaly do parlamentu. Máme kodex zastupitele, který říká, že ve chvíli, kdy by se náš sponzor ucházel o veřejnou zakázku, je povinností člena VV se zdržet hlasování. A otevřeně podnikatelům říkáme, že dar pro ně nebude vůbec žádný přínos. Co se týče zakázky ABL pro pražský magistrát, respektive Pražskou informační službu, o provozování historických památek, s tím VV nemá vůbec nic společného. Na magistrátu nejsme, PIS vyhlásila zakázku a ABL dala asi o pět milionů více, než PIS dostávala každý rok. Nevydělají na tom a novináři se na ABL vrhají proto, že majitel podporuje politickou stranu“ (Rovenský 2009). Již v listopadu 2009 se však objevily další spekulace o přímém politickém vlivu Bárty na VV. Tenkrát stále ještě ve spojení s pražskou komunální politikou.

Bártův vliv se projevil i v personální strategii při obsazování volitelných míst na kandidátce pro parlamentní volby 2010. V čelních pozicích figurovalo několik typů politiků. Kromě populárních jmen typu předsedy strany Radka Johna zde byli zastoupeni někdejší zaměstnanci

ABL a pak mladí „neokoukaní“ politici, jejichž prototypem mohly být Karolína Peake, pozdější manželka Víta Bárty Kateřina Klasnová nebo Kristýna Kočí.²³

Dalším tahem ukazujícím na velmi centralistický způsob řízení VV byly smlouvy, které měli podepsat před volbami všichni kandidáti strany. Pod smluvní pokutou 7 milionů korun se kandidáti zavázali, že v případě zvolení budou „... vždy vystupovat v souladu s prezentovanými názory politické strany a její stanoviska a názory podporovat“. Smlouva rovněž zavazovala kandidáty k hlasování v souladu s rozhodnutím vedení VV a nařizovala zvoleným poslancům prezentovat v médiích jen takové názory, které jsou konformní s oficiálním názorem strany (VV 2010b). Vzhledem k rozporu s ústavní zásadou volného mandátu však tyto smlouvy, které podepsali všichni kandidáti za VV, nebyly právně vymahatelné. Navíc někteří kandidáti (a to včetně tří později zvolených poslanců) smlouvy do voleb nestihli podepsat a někteří poslanci si pak vyjednali zvláštní dodatky, které limitovaly kontrolu vedení nad jejich hlasováním a vystupováním v parlamentu (Rovenský 2010a). Můžeme tedy říci, že smlouvy s kandidáty byly neúspěšným pokusem vedení VV o preventivní „zjednání poslušnosti“ s oficiální linií strany. Navzdory své faktické bezzubosti však dávaly tušit, jakým stylem je strana ve skutečnosti řízena.²⁴ Byla to však v tomto ohledu jen viditelná špička ledovce osobního vlivu Víta Bárty.

V dubnu 2011 zveřejnil deník Mladá fronta DNES dokument z dílny Víta Bárty nazvaný „TOP manažerský etický kodex + Strategie 2009–2014“. Dokument byl představen v říjnu 2008 a Bárta v něm vrcholovým manažerům ABL nastínil strategii, jak zvýšit podíl ABL na veřejných zakázkách. Jako cestu k naplnění cílů rozvoje ABL projektoval Bárta propojení politické a ekonomické moci. Konkrétním nástrojem se měla stát strana VV, neokoukaný subjekt slavící úspěchy v pražské komunální politice. Tento strategický dokument se stále ještě primárně zabývá situací v pražské komunální politice, ale již explicitně označuje stranu VV za mocenskou základnu pro další politicko-ekonomickou expanzi. Konkrétně se v dokumentu psalo: „Musíme vytvořit nejsilnější soukromou bezpečnostní službu v zemi. Musíme dosáhnout dominantního postavení na trhu a posilovat vlastní pseudokonkurenční firmy. A rozvíjet nové kategorie zákazníků ve veřejné správě (zdravotnictví, školství, státní úřady, samospráva, sociální služby).“ Jako hlavní politicko-ekonomický cíl byl představen „rozvoj komplexního bezpečnostního servisu pro ekonomické elity“.²⁵

Komplementem Strategie 2008–2014 byl další neoficiální materiál určený nejužšímu vedení strany nazvaný Etický kodex VV z roku 2009. Etický kodex dále rozpracoval koncept propojení politické a ekonomické moci: „... nutnost v nezbytně minimální formě maximalizovat synergické efekty ekonomické a politické moci, kterou nelze ani reálně oddělit“. Dále se dokument vyjadřoval detailně k tomu, kdo jsou protivníci a potenciální partneři VV v pražské komunální politice, řešil problematiku veřejných zakázek, respektive provizí z nich plynoucích, načrtával možnost „odměňovat“ neoficiálně členy VV za jejich aktivitu, která bude mít finanční přínos pro stranu, a také (implicitně) načrtával strukturu řízení VV, která minimalizovala vliv volených orgánů a maximalizovala centrální roli Víta Bárty a okruhu jeho nejbližších spolupracovníků. Konkrétně měl mít Bárta přímou kontrolu nad složením a agendou Koncepční rady, ale také nad udělováním licencí místním sdružením VV a nad obsazením vedoucích postů ve straně.

Tomuto cíli vytvořit skrytou řídicí strukturu mimo oficiální orgány VV ostatně odpovídalo i prostředí, v němž byl etický kodex diskutován. Neoficiální platformou, kde se podoba etického kodexu zrodila, byla již zmiňovaná Koncepční rada.

5. VV jako roznětka vládních krizí a objevení se potenciálních rivalů ve vedení strany

Působení VV ve vládě Petra Nečase bylo vlivem populistického programu i politické nezkušenosti špiček strany provázáno sérií politických krizí. Již v červenci 2010 krátce po volbách byla stabilita vládní koalice ohrožena odporem VV k plánovaným škrtům výdajů v rozpočtu na rok 2012. Tato krize však byla vyřešena kompromisem a netýkala se fungování strany, jejímž faktickým vůdcem byl v této době i mediálně Vít Bárta. Rovněž další krize, která vypukla již v září 2010, byla dána požadavkem VV na odchod nejvyšší státní zástupkyně Renaty Vesecké, a byla tedy motivována spíše předvolební rétorikou spojenou s bojem proti korupci. VV ale v průběhu října ustoupily ze svého požadavku a koalice pokračovala.

Faktická dominance Víta Bárty vyvolávala pochopitelně spekulace o tom, jaká je vlastně rovnováha moci v rámci VV a jaká je role předsedy strany Radka Johna. Kritika na jeho působení v čele strany zesílila v souvislosti s debaklem Věcí veřejných v komunálních volbách v říjnu 2010. Na jaro 2011 byly naplánovány volby stranického vedení. O kandidatuře uvažovala stávající místopředsedkyně strany Karolína Peake,²⁶ ale ideová konference VV v prosinci 2010 Johnův odchod nepožadovala. Určitým překvapením byla demise Víta Bárty na post volebního manažera strany, kterou oznámil na ideové konferenci VV na počátku prosince 2011.²⁷ Bárta svůj odchod nicméně nezdůvodnil porážkou ve volbách, ale přemírou práce na ministerstvu dopravy. Symptomatickou pro styl práce vedení VV byla skutečnost, že se jednání ideové konference konala nejen neveřejně, ale za použití velmi intenzivních bezpečnostních opatření, která zabránila proniknutí jakékoliv informace do médií (Kopecký 2010).

Ideová konference v prosinci 2010 se jinak nesla ve značně kritickém duchu vůči působení VV ve vládě Petra Nečase. VV odmítly zejména vládní podobu daňové a důchodové reformy (Kopecký 2010). Snaha vedení VV vymezit se kriticky k řadě reformních plánů Nečasova kabinetu eskalovala ještě v prosinci 2010. VV využily iniciativu opozičních sociálních demokratů na vyslovení nedůvěry vládě²⁸ a přišly s řadou podmínek, jejichž splněním podmiňovaly podporu vlády v hlasování o nedůvěře. Jednání mezi koaličními partnery vedla velmi rychle k patu. Schůze Poslanecké sněmovny, kde se mělo o nedůvěře vládě hlasovat, byla naplánována na 21. prosince. V tentýž den se sešli leaderi koalice na pozvání prezidenta republiky Václava Klause na Pražském hradě.²⁹ Po jednání s prezidentem Klausem se VV rozhodly vládu v hlasování podpořit. Role Václava Klause v procesu sblížení koaličních partnerů byla předmětem spekulací. Sám Klaus prohlásil, že „strany se mnou uzavřely nestandardní a zvláštní dohodu, kdy já budu osobním garantem věcí, na kterých se strany dohodly“ (Šťastný 2010). Dohoda byla ústní a její obsah nebyl blíže komentován s výjimkou agend, na kterých se mají dále domlouvat koaliční partneři. Tajný charakter dohody vadil kromě opozičních politiků i některým poslancům VV.

Vedení VV interpretovalo tuto dohodu jako výraz politické blízkosti VV a prezidenta republiky Václava Klause. Kromě oficiální schůzky prezidenta a leaderů koaličních stran totiž došlo i k bilaterální schůzce Klause a Víta Bárty v noci z 21. na 22. prosince 2010. K určitému názorovému sblížení mezi Bártou a Klausem však došlo již dříve poté, co se VV dostaly do Poslanecké sněmovny. Bárta s Klausem souzněli zejména v otázce nutnosti obhajoby českých národních zájmů (Dolejší 2010). Dá se však spekulovat spíše o tom, že oba politici vnímali

vzájemnou spolupráci jako potenciál do budoucnosti.³⁰ Zdálo se, že problémy VV ve vládě jsou zažehnány. Největší krize však měla teprve přijít.

Po zveřejnění Strategie 2009–2014 podal 7. dubna 2011 Vít Bárta demisi na post ministra dopravy. Politického vlivu ve VV se však nevzdal, a tak když premiér Nečas začal požadovat odchod všech ministrů VV, kteří byli v minulosti nějak spojeni s agenturou ABL (fakticky požadoval odchod Josefa Dobeše a některých náměstků na ministerstvech řízených VV), požadovaly VV ústy svého předsedy Radka Johna demisi ministrů Alexandra Vondry za ODS a Miroslava Kalouska za TOP 09, což by *de facto* rozvrátilo celou vládní koalici. Požadavek VV byl prosazován razantně a premiér Nečas raději stáhl svůj požadavek na demisi ministra Josefa Dobeše. I zde „zapracoval“ Václav Klaus, který odmítl Nečasův návrh na odvolání Dobeše provést a vytvořil tak fakticky prostor pro protitah VV (Stinglová a Golis 2011).

Největším skandálem spojeným s působením Víta Bárty jako šedé eminence VV bylo jeho obvinění z korumpování významných členů VV. S tímto obviněním přišel již na počátku dubna 2011 Jaroslav Škárka, který v rozhovoru pro časopis Respekt popsal VV jako stranu, kterou drží pohromadě diktátorské metody řízení Víta Bárty, který si penězi kupuje loajalitu či mlčenlivost svých významných spolustraníků (Kundra a Svobodová 2011). Z našeho úhlu pohledu je nezajímavé, zda se Škárka „uřekl“ či zda jeho přiznání bylo výrazem zhrzené ješitnosti člověka, který se během necelých dvou let dostal z pozice předsedy strany do postavení řadového a médii v podstatě ignorovaného poslance. Důležité je, že se začali ozývat i další poslanci s opatrnou kritikou příliš „manažerského“ řízení strany Vítem Bártou.³¹

Bárta uplácení okamžitě popřel, avšak záhy se přihlásila se svým svědectvím Kristýna Kočí. Výsledkem byl soudní proces s Vítem Bártou a Jaroslavem Škárkou³² ve věci korupce vedený na jaře 2012.³³ Nepočítáme-li až překvapivě vulgární slovník části špiček VV, který byl zaznamenán na nahrávkách použitých jako důkazy pro i proti Bártovi, ukázal proces kromě problematického financování čelných politiků VV ze soukromých prostředků Víta Bárty i možné propojení Bárty s pražskými lobbisty blízkými ODS a také naznačil možnost, že elektronická referenda členů strany a věčkařů byla manipulovaná a jejich výsledky byly upravovány tak, aby byly v souladu s politickou linií vedení strany.³⁴ Bártova obhajoba v procesu byla postavena na tvrzení, že ve skutečnosti se Kočí na jaře 2011 spolu s Jaroslavem Škárkou snažili rozbít stranu VV a zejména její poslanecký klub s cílem přetvořit koaliční vládu tří stran v kabinet ODS a TOP 09 podporovaný právě poslanci odpadlými od VV. Tato aktivita Kristýny Kočí měla být vedena dohodou s politiky ODS.

Právě spekulace o možném vlivu koaličních partnerů VV na destabilizaci strany vedly k další vládní krizi odstartované politiky VV. Na začátku dubna 2012³⁵ začali politici VV otevřeně diskutovat možnost, že by strana mohla koalici opustit a podporovat vládu „z vnějšku“ ve vybraných politikách. Radek John navrhl přehodnocení koaliční smlouvy tak, aby byly více zohledněny politické postoje a priority VV, a personální revizi složení Nečasova kabinetu. Jako alternativu uvedl i John toleranci menšinové koaliční vlády ODS a TOP 09 (Kopecký 2012b). Radikálněji se vyjádřil tehdejší místopředseda VV Tomáš Jarolím, který jednoznačně prosazoval odchod ministrů VV z vlády a hovořil o krizi důvěry mezi koaličními partnery. Vedení VV se nakonec rozhodlo postavit oba koaliční partnery před *fait accompli*. Ministři za VV měli podat demisi s odloženou účinností a mezitím měla vláda Petra Nečase přijmout sérii požadavků VV (iDNES.cz 2012).

Strategie ultimáta však nezabrala. Premiér Nečas i čelní představitelé ODS a TOP 09 reagovali velmi razantně odmítnutím předložených podmínek s tím, že by podání demise ministry VV znamenalo automaticky konec koaličního kabinetu a to by v konečném důsledku vedlo k co nejrychlejším předčasným volbám. V této chvíli se vládní „tragédie“ začala měnit spíše ve frašku. Sílily hlasy umírněnějších představitelů VV v čele s Karolínou Peake a dalšími ministry za VV, kteří odmítli podřídit se rozhodnutí vedení strany a demise odmítli podat. Předseda VV Radek John začal opět couvat s tím, že je potřeba nejdříve jednat a až pak případně podávat demise (Wirnitzer a Brandejská 2012). Nakonec došlo na půdě Nečasova kabinetu k dohodě u programu úsporných ekonomických opatření s cílem stabilizovat státní rozpočet na rok 2013, což symbolicky tuto vládní krizi ukončilo.

Výsledkem těchto zvrátů bylo zahájení procesu štěpení poslaneckého klubu VV. Soud s Vítem Bártou a s ním spojená diskreditace Kristýny Kočí paradoxně odhalily a tím torpédovaly snahy o rozvrat poslaneckého klubu strany VV touto ambiciózní poslankyní. Hrozba rozklížení vedení strany a poslaneckého klubu se však vynořila odjinud. Skupina kolem Karolíny Peake chtěla pokračovat ve vládní koalici a emancipovala se od jádra VV řízeného stále Vítem Bártou. Jeho role v samotném procesu štěpení VV ale byla v podstatě marginální, neboť byl stále zaměstnán probíhajícím soudním procesem. Karolína Peake opětovně deklarovala aspiraci kandidovat na předsedkyni VV a vybidla Víta Bárta ke „zklidnění“ jeho politických aktivit (Honzejek a Šídlo 2012). Paralelně se však začaly drodit některé místní a regionální buňky strany (Zvonková a Koděra 2012) a řada krajských politiků VV volala po demisi předsedy strany Johna (Koděra 2012b).

K definitivnímu dokonání roztržky ve vedení VV došlo po vynesení rozsudku v soudním procesu s Vítem Bártou.³⁶ 13. dubna 2012 byl Bárta odsouzen za korupci vlastních poslanců k podmíněnému trestu 18 měsíců vězení.³⁷ V bezprostřední reakci na rozsudek Bárta oznámil, že přeruší členství ve straně³⁸ a odstoupí z funkce předsedy poslaneckého klubu VV, kterou zastával od července 2011. V čele klubu jej vystřídal jeho manželka a poslankyně VV Kateřina Klasnová. O tom, že by opustil Poslaneckou sněmovnu, nepadlo ani slovo. Předseda strany Radek John avizoval, že Bárta bude i nadále jedním z vedoucích politiků VV s odůvodněním, že není možné přestat využívat jeho expertní znalosti a vyjednávací schopnosti (Rovenský 2011b). Dva dny po rozsudku se sám Bárta prohlásil za nevinného. Doslova řekl: „Spousta sil by si přála, abych byl zašlapán do země a z politiky odešel. Ale já jim tu radost neudělám. Chci se vrátit na místo činu, kterým je pro mě Plzeň, a demokratickými cestami přesvědčovat voliče, že kmotrovská ODS v Plzni je přesně to klíčové nebezpečí, na které je třeba si dát pozor“ (Kopecký 2012a). Těmito slovy oznámil Bárta svůj úmysl kandidovat na hejtmana Plzeňského kraje v regionálních volbách na podzim 2012. Zároveň začal bojovat proti svým oponentům ve straně, které personifikoval ministr dopravy Pavel Dobeš.³⁹ Bárta neveřejně postavil Dobeše před ultimátum, v němž si mohl vybrat mezi demisí a vyloučením ze strany. Začal také řešit otázku neobsazeného postu ministra školství, kam chtěl dosadit politicky blízkého spolupracovníka (Koděra 2012a).

Jeho ultimativní strategie však nevyšla. Ministři za VV byli podpořeni vyjádřením premiéra Nečase, který jejich práci hodnotil pozitivně. Karolína Peake v reakci na Bártovo odmítnutí zanechat politické činnosti stranu opustila a začala pracovat na sestavení nové politické platformy, která by na základě „odpadlíků“ z klubu VV mohla garantovat setrvání stávající vládní koalice. K Peake se postupně přidávali další poslanci VV. Symptomatické pro způsob

personální práce Víta Bárty ve straně byly veřejně vyslovované obavy těchto „přeběhlíků“, že na ně shromažďuje kompromitující materiály bezpečnostní expert VV Michal Moroz, který sice nepracoval v minulosti pro ABL, avšak působil v jiné detektivní agentuře a byl dobrým známým Víta Bárty (Elišková a Valášková 2012, Böhmová 2012). Poslanecký klub VV byl nakonec zredukován z původních 24 poslanců na 12.⁴⁰ Peake začala se „svými“ poslanci budovat novou stranu, VV oznámily přechod do „konstruktivní opozice“ (Hron 2012). K 27. dubnu 2012 byla ukončena koaliční spolupráce s VV a ve stejný den dostala Nečasova vláda důvěru v hlasování, o které premiér sám požádal. V klubu VV zůstalo nadále dvanáct poslanců, Vít Bárta je ve sněmovně formálně jako nezařazený poslanec.⁴¹ Počet členů strany se podle údajů VV snížil z cca 2 000 na 800 (Martinek 2012).

Předsednictvo Věcí veřejných dalo své funkce k dispozici v květnu 2012. Věčkaři však v internetové volbě dali 42 % hlasů Radku Johnovi. Na druhém místě skončila se 40 % Kateřina Klasnová. Celostátní konference výsledky voleb potvrdila. Na přímou otázku, jakou vidí staronový předseda Radek John roli ve straně pro Víta Bárta, odpověděl: „Jako koordinátor komisí bude pracovat, pracovat, pracovat... My budeme updatovat program Věcí veřejných pro příští volby a on to musí koordinovat a odpracovat“ (Kopecký 2012c). Jinými slovy řečeno, Vít Bárta zůstává stále člověkem v pozadí bez viditelné stranické funkce, zato s centrální mocensko-politickou rolí.

V jistém slova smyslu bychom mohli hovořit o uzavření se kruhu, na jehož počátku ovšem stála strana s parlamentní relevancí a na jehož konci je politická strana ve stadiu klinické čtvrti. Na podzim 2012 oscilovaly preference VV na hranici 0,5–1 % (Kunštát 2012). Podle průzkumu společnosti STEM z léta 2012 by 68 % respondentů, kteří tuto stranu volili v roce 2010, rozhodně VV hlas v dalších parlamentních volbách nedalo a 21 % spíše nedalo. Pouze 3 % respondentů – voličů VV deklarovala, že by tuto stranu volila opět (Trendy 2012).

Stručné shrnutí jednotlivých vládních krizí a jejich celkové dynamiky ukazuje, že od počátečních střetů mezi koaličními partnery, které byly motivovány spíše personálními neshodami a rozdílnými názory ohledně preferovaných politik, se zvyšovala role nejasného politického angažmá Víta Bárty jako průvodního jevu vládních krizí. Jestliže krize z července a září 2010 s Bártou nijak nesouvisely a v krizi z prosince 2010 byla souvislost pouze částečná, v dalších krizových momentech Nečasova kabinetu (duben 2011 a jaro 2012) byla osoba Víta Bárty úhelným kamenem politických problémů.

6. Věci veřejné – strana-firma: shrnutí analýzy

Cílem předkládaného příspěvku bylo ukázat, jak funguje strana Věci veřejné a v jakých bodech naplňuje koncept strany-firmy. Vycházíme z ideálního typu prezentovaného Hopkinem a Paolucci, přičemž jsme se soustředili spíše na organizaci a mocenské vazby uvnitř strany než na otázky stranického programu a taktiky mobilizace voličů. Shrneme-li stručně aspekty, které nebyly hlavní součástí předkládané studie, můžeme konstatovat, že v bodech přístupu k voličům jako spotřebitelům a *absence oficiální koherentní ideologie* VV zcela naplnily charakteristické rysy modelu *business-firm-party*.

Z hlediska organizace můžeme potvrdit zejména klíčovou roli stranického leadera – „politického podnikatele“. Specifickým rysem VV byla skutečnost, že tento leader, Vít Bárta,

nezastával oficiální roli vůdce strany jako Berlusconi či Suárez, avšak vystupoval jako faktický leader strany a byl tak vnímán i politickou elitou, médií a veřejností. Předseda strany John zafungoval v podstatě pouze jako přitažlivá tvář zosobňující hesla volební kampaně VV v parlamentních volbách 2010 (což souvisí s pojetím voličů jako konzumentů a kampaně jako reklamy). Role stranického leadera byla spojena s *vysokou mírou centralizace rozhodování* uvnitř VV charakteristické zejména dominantní rolí neoficiální řídicí struktury – Koncepční rady.

S tím souvisí i nízký zájem VV o masové členství. Institut registrovaných sympatizantů strany – věčkařů – je možné vnímat jako snahu přitáhnout k politické participaci i občany, kteří se nechťejí z různých důvodů podílet na politice formou přímého členství ve stranách. Zejména v Česku, kde má pojem politická strana z historických i aktuálních důvodů negativní konotace (srov. Havlík a Hloušek 2011), by takový výklad dával smysl a mohl by vést k úvahám o posílení demokratické legitimacy vnitrostranického rozhodování. Praxe však ukázala, že věčkaři jsou vnímáni stranickým vedením spíše jako stafáž pro centralizované rozhodování a také jako určitý lakmusový papírek přelétavého mínění voličů. Stranická referenda byla manipulovaná a souvisela s tím, že na řadu politických otázek neměly elity VV pevný názor a orientovaly se podle populistických postojů „ulice“. Rozhodně nelze hovořit o tom, že by se VV snažily udržovat nějakou koherentní sociální bázi svých členů. A nepočítáme-li obchodní zájmy Víta Bárty, nebyla a není strana VV napojena ani na jasně definovatelné zájmové skupiny.

Nepotvrdila se tedy pouze tendence k *outsourcingu stranických aktivit*, což bylo ale dáno jejich relativně malým rozsahem a krátkou dobou působení VV v celostátní politice. Na druhou stranu je potřeba říci, že VV nebudovaly rozsáhlý stranický byrokratický aparát v tradičním slova smyslu a spíše spoléhaly na propojení administrativních a politických aktivit svých významných členů.

Můžeme tedy konstatovat, že VV naplňují poměrně důsledně koncept strany-firmy. Vzhledem ke genezi vývoje strany, která působila nejprve řadu let v komunální politice, než byla vybrána jako nástroj politických plánů „politického podnikatele“ Víta Bárty, však můžeme konstatovat, že se zde odehrál třetí scénář: *business-firm-party* vznikla fakticky tak, že soukromá společnost převzala pro naplnění svých politicko-ekonomických cílů již existující a slibně se vyvíjející formaci a přeorientovala její aktivity z komunální úrovně do roviny celostátní politiky.

7. Závěrečné zamyšlení

Teoreticky by nás vlastně již VV z hlediska vývoje českého stranického systému nemusely zajímat. Míra diskreditace této „značky“ i fakt, že stranu již sotva půjde použít k naplňování osobních politických a podnikatelských záměrů jejich leaderů, budou pravděpodobně znamenat terminaci aktivit strany po následujících parlamentních volbách. Vzhledem ke skutečnosti, že česká stranická „krajina“ je ve srovnání s minulostí méně stabilní, nabízí se však zcela reálná možnost, že podobné strany budou vznikat i v budoucnu. Ostatně, stabilita českého stranického systému z hlediska konfigurace a síly jeho klíčových aktérů byla v postkomunistické Evropě spíše výjimkou (srov. Kreuzer a Pettai 2004). Zájem některých podnikatelů

o vstup do českého politického života se zvětšuje a možnost vzniku dalších stran-firem je tím pádem poměrně pravděpodobná. Kombinace politické a ekonomické moci je lákavá a může být, přinejmenším ve fázi vedení volební kampaně, i efektivnější než tradiční stranická politika propojující stabilní ideologii s relativně jasně ohraničenými kolektivními či skupinovými zájmy.

Poznámky:

1. K vývoji českého stranického systému v letech 1989–2010 srov. např. Hloušek 2010.
2. Ingrid van Biezen (2003: 42–43) však připomíná, že díky využívání hromadných sdělovacích prostředků existovala v zemích střední Evropy po pádu komunismu jistá tendence k profesionalizaci stranického působení prakticky od začátku demokratizace.
3. Strana VV sice disponovala před volbami pestřejší paletou leaderů, avšak v jistém slova smyslu se této zásady nadřazovat personální obsazení nad koherenci volebního programu držela.
4. Rozsáhlou komparativní studii ukazující obecný trend poklesu důvěry v politiku, politické strany a parlamenty a nárůst nespokojenosti či znechucení politikou prezentoval například Russel J. Dalton (2007). Jeho studie pokrývala především západní demokracie, ale můžeme konstatovat, že míra znechucení stranickou politikou v České republice je obecně vzato ještě vyšší (viz Pridham 2009: 281–282, Deegan-Krause a Haughton 2010: 237).
5. Jak poznamenává Krouwel (2006: 262), atraktivní leader je „*best wrapping for ... popular policies*“.
6. Tato vlastnost odlišuje model strany-firmy nejpodstatněji od franšizové strany Kennetha Cartyho (2004). Carty se snaží ve svém modelu zkombinovat stratařské řízení s určitou autonomií regionálních a lokálních stran. Koncept franšizové strany představuje podle něj „... an organizational model that can accommodate and institutionalize the stratařchical dimensions of modern parties with their demands for internal autonomies“ (Carty 2004: 10). Existenci takových decentralizovaných stran, jejichž lokální či regionální jednotky pracují ve vztahu ke stranickému centru na principu franšizy, dokládá například na fungování kanadských a australských politických stran. Pro vysoce centralizovanou stranu typu VV však není model franšizové strany heuristicky zajímavý.
7. Příklad VV však také ukazuje rizika takového přístupu. Podle průzkumu veřejného mínění ze září 2011 (tedy z doby, kdy už probíhala největší krize spojená s působením Víta Bárty), 46 % respondentů straně VV „rozhodně nedůvěřovalo“ a 31 % „spíše nedůvěřovalo“ a oproti září 2010 spadla důvěra ve VV z 41 % na pouhých 17%. V hodnocení respondentů byly VV vnímány jako strana, která zbytečně vyvolává konflikty a které jde jen o získání moci (Šamanová 2011). VV také neměly žádné pevné jádro voličů a vazba jejich sympatizantů ke straně byla ve srovnání s ostatními volněji (viz Kunštát 2011).
8. Pro zájemce o podrobnosti odkazují na text Vlastimila Havlíka (2012).
9. V případě KSČM působí v Brně, Ostravě, Plzni a Praze ještě specifické městské organizace. ODS své střední články nazývá oblastními a regionálními sdruženími.
10. Věčkaři jsou registrovaní sympatizanti – nečlenové strany. Mají právo podílet se na volbách vedení strany, volebních leaderů pro všechny volby s výjimkou komunálních a hlasovat v doporučujících i závazných stranických referendech (VV 2011: článek 4). Věčkaři patřili k „vlajkovým lodím“ kampaně VV před volbami 2010, na nichž strana demonstrovala svou otevřenost a snahu zapojit do politického rozhodování co nejširší okruh straníků formou elektronického hlasování. V dobách největšího rozmachu byl počet věčkařů odhadován na 18–19 tisíc osob.
11. „Výkonná rada se skládá z předsednictva Strany, z předsedů poslaneckého klubu Strany, senátorského klubu Strany, klubu poslanců v Evropském parlamentu, všech ministrů, kteří jsou nomino-

- vání za Stranu, pokud jsou členy Strany, primátora hl. m. Prahy a hejtmanů krajů, pokud jsou členy Strany“ (VV 2011: článek 5.9).
12. „Grémium tvoří výkonná rada Strany a předsedové krajských rad; v případě, že se jednání nemůže účastnit předseda krajské rady, může být zastoupen místopředsedou příslušné krajské rady“ (VV 2011: článek 5.10).
 13. Sjezd volí ústřední výbor a ten výkonný výbor.
 14. Samotný princip vnitrostranického referenda zcela specifický není, z námi porovnávaných stran jej obsahují stanovy ČSSD, které také umožňují rozhodnout o přímé volbě předsedy. Účastnit se však mohou jen členové strany (ČSSD 2011: články 37 a 42).
 15. Člen VV nesmí například být v minulosti odsouzen za úmyslný trestný čin a ke dni podpisu přihlášky nesmí být z takového činu obžalován a nesměl být po 28. únoru 1948 členem KSČ nebo KSČM. Předchozí praxe ale tento požadavek neznala, protože i mezi čelnými politiky VV byli bývalí členové KSČ.
 16. Připomeňme, že strana vznikla již v roce 2001 a až do roku 2008 se prakticky orientovala jen na prostředí pražské komunální politiky. V roce 2008 se VV účastnily neúspěšně voleb do Senátu, když kandidovaly v obvodech Praha 1 a Praha 5. Do celostátní politiky vstoupila strana definitivně až na podzim 2009, když kandidovala do nakonec neuskutečněných předčasných parlamentních voleb do Poslanecké sněmovny (srov. Hloušek a Kopeček 2012: 80–81).
 17. Kromě politického vlivu zde byl přímý vliv finanční. Bárta patřil ke čtyřem nejvýznamnějším mecenášům VV před volbami v roce 2010, kdy daroval straně 2,8 milionu korun (Kmenta 2011: 40–42).
 18. V příslušném dokumentu se doslova psalo, že je třeba „zachovávat absolutní mlčenlivost o existenci Koncepční rady VV“. Dokument byl přetištěn on-line (MF DNES 2011).
 19. Agentura ABL změnila v roce 2012 název na Mark2 Corporation, na post ředitele rezignoval bratr Víta Bárty Matěj. Podle vyjádření nového ředitele agentury, která se stále zabývá ostrahou a detektivní činností, Michala Fábery nebylo sledování politiků na Praze 11 v rozporu s licencí. Matěj Bárta zůstal nicméně spolu se svou manželkou majoritním akcionářem agentury a předsedou dozorcí rady (Pokorný 2012).
 20. Typickým příkladem byl Josef Dobeš, člen VV od roku 2005, který v ABL a později i ve straně pracoval fakticky jako Bártyův personalista (Kmenta 2011: 77).
 21. Jaroslav Škárka patřil k blízkým spolupracovníkům Víta Bárty. Po roce 2009 byl výkonným místopředsedou strany a od roku 2010 poslancem. 5. dubna 2011 byl z VV vyloučen.
 22. Radek John pracoval před vstupem do VV jako novinář a byl pokládán za jednu z hvězd české investigativní žurnalistiky. Jeho reportáže a knihy byly populární již v 80. letech minulého století a pozdější dlouholetá spolupráce s populární soukromou televizní stanicí NOVA mu zajistila punc odvážného novináře a kritika nepravostí. Byl proto vybrán jako mediálně známá tvář do čela VV a spolupodílel se na profilování kampaní v letech 2009–2010. Ve vládě Petra Nečase získal post ministra vnitra, ovšem v dubnu 2011 byl odvolán. O měsíc později skončila i jeho funkce místopředsedy vlády. Koncem května 2011 obhájil předsednický post ve VV. Totéž zopakoval v červnu 2012, když porazil Kateřinu Klasanovou.
 23. Tyto mladé pohledné vysokoškolsky vzdělané političky se staly součástí mediální strategie již před neuskutečněnými volbami 2009, kdy byly vyfotografovány na billboardy pouze v plavkách s heslem „Kluky pusťte k vodě, volte naše holky“. Před volbami 2010 zase vznikl kalendář, v němž šestice čelných mladých kandidátek VV pózovala v umírněně vyzývavých polohách.
 24. Spekulace o propojení strany VV a agentury ABL se objevovaly již dříve (Jarmara 2011: 69).
 25. Výňatky ze strategie přetištěny v Kmenta, Dolejší 2011; srov. Kmenta 2011: 263–264.
 26. Karolína Peake vstoupila do strany již v roce 2007 z důvodů svého angažování se v komunální politice na Praze 5. Již v roce 2006 kandidovala za Věci veřejné v komunálních volbách. Pohybovala se v nejužším vedení Věcí veřejných, byla místopředsedkyní strany, v období duben–červenec 2011 předsedkyní poslaneckého klubu VV a od července 2011 je místopředsedkyní vlády a předsedkyní vládní legislativní rady. Po volbách 2010 se stala poslankyní. V letech 1997–1998 byla krátce členkou Občanské demokratické strany.

27. Bártova rezignace na funkci volebního manažera však byla jen jakýmsi krokem stranou. Na počátku ledna 2011 Bárta oficiálně deklaroval, že se na jarní volební konferenci bude ucházet o pozici ve vedení strany, „ale ne o funkci předsedy, ani prvního místopředsedy“ (Kopecký 2011), a „legalizovat“ tak svůj vliv na fungování a politiku VV. V březnu, zhruba dva měsíce před plánovanou volbou vedení VV, pak deklaroval, že se bude ucházet o post předsedy strany (iDNES.cz 2011).
28. Bezprostředním důvodem iniciativy sociálních demokratů byla korupční aféra na Státním fondu pro životní prostředí vedoucí k demisi ministra životního prostředí Pavla Drobila (ODS).
29. Za VV se kromě předsedy Radka Johna účastnili i tehdejší předsedkyně poslaneckého klubu strany Kristýna Kočí a samozřejmě Vít Bárta.
30. Bárta nebyl jediný politik VV, o němž se Václav Klaus opakovaně pochvalně zmiňoval. Ministra školství Josefa Dobeše označil za nejlepšího ministra školství za posledních deset let, a to i v době, kdy začaly Dobešovu politickou kariéru ohrožovat problémy v jeho vlastním resortu (Eliášová 2012). Klausova podpora se projevila dokonce ještě na jaře 2012 na začátku soudního procesu vedeného proti Vítu Bártovi, který označil proces za „... absurdní reality show... (a) ... ničivý prvek proti politickému systému v České republice ... (který) ... nás všechny dohromady zásadním způsobem poškozují“ (Novák et al. 2012).
31. Objevila se vyjádření jako „[j]e zvyklý řídit. Přenáší své schopnosti manažera do klubu a někdy zapomíná, že nejsme jeho zaměstnanci“ (poslanec Martin Vacek), „[m]á momenty, kdy se chová jako ředitel velké společnosti, i když to není úplně na místě“ (poslanec Viktor Paggio). Viz Rovenský 2011a.
32. Navzdory tomu, že to byl právě Jaroslav Škárka, kdo „odhalil“ Bártovy korupční praktiky uvnitř strany, byl také obžalován, neboť až do roztržky s Bártou se na těchto praktikách podílel.
33. Je zajímavé, že Bárta a Škárka nebyli jediní poslanci VV, kterým hrozilo trestní stíhání. Policie požádala o vydání Otto Chaloupky k trestnímu stíhání pro podezření z přijetí úplatku a Stanislava Humla pro podezření z falšování znaleckého posudku. Vyšetřován, avšak nikoliv stíhán byl i poslanec Miroslav Petráň v souvislosti s vyšetřováním machinací v pardubickém dostihovém spolku. Chaloupku sněmovna v červnu 2012 k trestnímu stíhání vydala. Huml na jaře 2011 vydán nebyl a v lednu 2012 vstoupil do poslaneckého klubu ČSSD.
34. Objevilo se i podezření o nejasném financování VV prostřednictvím podezřelých darů právnických osob v roce 2011. Toto podezření ale následně policejní vyšetřování nepotvrdilo a k obžalobě poslance za VV Michala Babáka, který měl na starosti hospodaření strany, nedošlo.
35. Tedy v době, kdy stále probíhal proces s Bártou a Škárkou, a krátce poté, co podal demisi ministr školství Josef Dobeš.
36. Bártova pozice uvnitř VV ale nebyla ohrožována jen „externími vlivy“ jako trestní stíhání. V březnu 2012 podal demisi ministr školství Josef Dobeš. Oficiálním důvodem byl Dobešův nesouhlas s redukcí rozpočtu ministerstva, neoficiální důvody však spočívaly spíše v neschopnosti Dobeše prosadit a komunikovat ambiciózní, ale akademickou veřejností nepřijatou, reformu vysokého školství a problémy s čerpáním dotací ze strukturálních fondů.
37. Jaroslav Škárka dostal tři roky nepodmíněně za to, že se snažil Bártu prostřednictvím oznámení úplatkářské aféry cíleně diskreditovat. Podle rozsudku Škárka vylákal z Bárty 170 000 korun jako půjčku s tím, že již tehdy chtěl použít tyto peníze jako nástroj diskreditace Víta Bárty.
38. Členství ve straně VV obnovil zhruba za měsíc koncem května 2012.
39. Jedná se pouze o shodu jmen s někdejšími ministry školství Josefem Dobešem.
40. Podobné štěpení stran v průběhu volebního období již česká pravice zažila na přelomu let 1997–1998, kdy se z poslaneckého klubu ODS oddělila Unie svobody, a v roce 2009, kdy se z poslaneckého klubu KDU-ČSL odštěpila skupina poslanců vznikající TOP 09.
41. Během hlasování předal Vít Bárta Karolíně Peake kytici žlutých chryzantém s černou stužkou, což mělo symbolizovat nevěru a pohřební kytici (Kopecký a Werner 2012).

Použité zdroje:

- Biezen, Ingrid van. 2003. *Political Parties in New Democracies: Party Organization in Southern and East-Central Europe*. Basingstoke – New York: Palgrave MacMillan.
- Böhmová, Olga. 2012. *Peake to řekla: stranu měli řídit i Michal Moroz a Jan Kubáček* (<http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Peake-to-rekla-Stranu-meli-ridit-i-Michal-Moroz-a-Jan-Kubacek-229708>); zveřejněno 18. 4. 2012.
- Carty, R. Kenneth. 2004. „Parties as Franchise Systems.“ *Party Politics* 10, č. 1, 5–24.
- ČSSD. 2011. *Stanovy České strany sociálně demokratické* (<http://www.cssd.cz/ke-stazeni/stanovy/>); ověřeno k 24. 10. 2012.
- Dalton, Russell J. 2007. *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Deegan-Krause, Kevin a Haughton, Tim. 2010. „A Fragile Stability. The Institutional Roots of Low Party System Volatility in the Czech Republic, 1990–2009.“ *Politologický časopis* 17, č. 3, 227–241.
- Dolejší, Václav. 2010. *Vládu podrželo vzájemné souznění Klause a Bárty* (http://zpravy.idnes.cz/vladu-podrzelo-vzajemne-souzneni-klause-a-barty-fu6-/domaci.aspx?c=A101222_103048_domaci_mad); zveřejněno 22. 12. 2010.
- Eliášová, Kateřina a Valášková, Marie. 2012. *Věčkařští rebelové se bojí, co na ně má Bárta v šuplíku* (<http://zpravy.ihned.cz/c1-55478910-veckarsti-rebelove-se-boji-co-na-ne-ma-barta-v-supliku>), zveřejněno 18. 4. 2012.
- Eliášová, Kateřina. 2012. *Dobeš končí kvůli „drakonickým“ škrtům* (<http://zpravy.ihned.cz/c1-55120350-dobes-konci-kvuli-drakonickym-skrtum-podivejte-se-na-osm-vladnich-odpadliku>); zveřejněno 21. 3. 2012.
- Farrell, David M. 2006. „Political Parties in a Changing Campaign Environment.“ In: *Handbook of Party Politics*. Eds. Richard S. Katz a William Crotty. London – Thousand Oaks – New Delhi: SAGE, 122–133.
- Havlík, Vlastimil a Hloušek, Vít. 2011. *Czech political parties, their functions and performance: Assessing Czech party politics* (rukopis).
- Havlík, Vlastimil. 2012. *How to grasp the opportunity? The rise of party populism and the state of democracy in the Czech Republic* (rukopis).
- Hloušek, Vít a Kopeček, Lubomír. 2012. *Záchrana státu? Úřednické a polopolitické vlády v České republice a Československu*. Brno: Barrister & Principal.
- Hloušek, Vít. 2010. „Seeking a Type: the Czech Party System after 1989.“ *Politics in Central Europe* 6, č. 1, 90–109.
- Honzejek, Petr a Šidlo, Jindřich. 2012. *Karolína Peake: VV se chovaly jako UFO. Bárta by si měl odpočinout* (rozhovor s Karolínou Peake) (<http://zpravy.ihned.cz/c1-55397690-karolina-peake-vv-se-chovaly-jako-ufo-barta-by-si-mel-odpocinout>); zveřejněno 12. 4. 2012.
- Hopkin, Jonathan a Paolucci, Caterina. 1999. „The business firm party model of party organisation: Cases from Spain and Italy.“ *European Journal of Political Research* 35, č. 3, 307–339.
- Hron, Michal. 2012. *Je třeba zabránit vládě levice, miní John. VV chtějí předejít volbám* (www.idnes.cz); zveřejněno 19. 4. 2012.
- iDNES.cz. 2011. *Vít Bárta se postaví Johnovi, rozhodl se kandidovat na předsedu VV* (http://zpravy.idnes.cz/vit-barta-se-postavi-johnovi-rozhodl-se-kandidovat-na-predsedu-vv-p9o-/domaci.aspx?c=A110327_212523_domaci_brm); zveřejněno 27. 3. 2011.
- iDNES.cz. 2012. *Jaké si Věci veřejné kladou podmínky pro setrvání ve vládě* (http://zpravy.idnes.cz/odchod-veci-verejnych-z-vlady-djh-/domaci.aspx?c=A120403_175514_domaci_zep); zveřejněno 3. 4. 2012.
- Jarmara, Tomáš. 2011. „TOP 09 a Věci veřejné v kontextu institucionalizace českých politických stran po roce 1989.“ *Politologická revue* 17, č. 1, 56–74.
- Katz, Richard a Mair, Peter. 1995. „Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party.“ *Party Politics* 1, č. 1, 5–28.

- Keman, Hans a Krouwel, André. 2006. *The Rise of a New Political Class? Emerging New Parties and the populist challenge in Western Europe*. Amsterdam: Department of Political Science, Vrije Universiteit Amsterdam. Working Paper, No. 2006/02; (<http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/1871/10635/1/57531770-0684-9487-84B821AD93C0C6E9.pdf>).
- Kmenta, Jaroslav a Dolejší, Václav. 2011. *Bárta šel do politiky kvůli zakázkám, vyplývá z jeho tajného plánu* (http://zpravy.idnes.cz/barta-sel-do-politiky-kvuli-zakazkam-vyplyva-z-jeho-tajneho-planu-p9y-/domaci.aspx?c=A110407_194147_domaci_cem); zveřejněno 7. 4. 2011.
- Kmenta, Jaroslav. 2011. *Všehoschopní – Superguru Bárta*. Praha: JKM.
- Koděra, Petr. 2012a. *Bárta se chce zbavit rebela na dopravě Pavla Dobeše. Svého člověka tlačí i na školství* (<http://zpravy.ihned.cz/c1-55439600-barta-se-chce-zbavit-rebela-na-doprave-pavla-dobese-sveho-cloveka-tlaci-i-na-skolstvi>); zveřejněno 16. 4. 2012.
- Koděra, Petr. 2012b. *Radku Johne, odejdi, žádají Věci veřejné v dalších krajích. Rozhodne páteční grémium* (<http://ihned.cz/c1-55393950-radku-johne-odejdi-zadaji-veci-verejne-v-dalsich-krajich-rozhodne-patecni-gremium>); zveřejněno 12. 4. 2012.
- Kopecký, Josef a Werner, Lukáš. 2012. *Nečasova vláda dostala 105 hlasů, Peake od Bárty pohřební kytici* (http://zpravy.idnes.cz/vlada-petra-necase-ziskala-podruhe-duveru-fgb-/domaci.aspx?c=A120427_172453_domaci_kop); zveřejněno 27. 4. 2012.
- Kopecký, Josef. 2010. *Bárta složil funkci manažera VV. Nemáme kmotry, řekl straníkům John* (http://zpravy.idnes.cz/barta-slozil-funkci-manazera-vv-nemame-kmotry-rekl-stranikum-john-10p-/domaci.aspx?c=A101211_094618_domaci_kop); zveřejněno 11. 12. 2010.
- Kopecký, Josef. 2011. *Ministr dopravy Bárta chce získat pozici ve vedení Věci veřejných* (http://zpravy.idnes.cz/ministr-dopravy-barta-chce-ziskat-pozici-ve-vedeni-veci-verejnych-1c2-/domaci.aspx?c=A110104_100201_domaci_kop); zveřejněno 4. 1. 2011.
- Kopecký, Josef. 2012a. *Bárta: Já se zašlapat do země nenechám. Tu radost jim neudělám* (rozhovor s Vitem Bártou) (http://zpravy.idnes.cz/vit-barta-o-rozsudku-a-mandatu-poslanca-d9y-/domaci.aspx?c=A120415_165313_domaci_kop); zveřejněno 15. 4. 2012.
- Kopecký, Josef. 2012b. *Pojďme z vlády a tolerujme ji, zní z VV. Strana spíš dá koalici podmínky* (http://zpravy.idnes.cz/vv-jsou-rozpolcene-zda-maji-odejit-z-vlady-fi9-/domaci.aspx?c=A120402_112140_domaci_kop); zveřejněno 2. 4. 2012.
- Kopecký, Josef. 2012c. *John: Přivedli jsme do politiky slabé kusy, které se daly uplatit* (rozhovor s Radkem Johnem) (http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-radkem-johnem-0xr-/domaci.aspx?c=A120621_143311_domaci_kop); zveřejněno 21. 6. 2012.
- Kreuzer, Marcus a Pettai, Vello. 2004. „Patterns of Political Instability: Affiliation Patterns of Politicians and Voters in Post-Communist Estonia, Latvia, and Lithuania.“ *Studies in Comparative International Development* 38, č. 2, 76–98.
- Krouwel, André. 2006. „Party Models.“ In: *Handbook of Party Politics*. Eds. Richard S. Katz a William Crotty. London – Thousand Oaks – New Delhi: SAGE, 249–269.
- KSČM. 2012. *Stanovy Komunistické strany Čech a Moravy* (<http://www.kscm.cz/nase-strana/stanovy>); ověřeno k 24. 10. 2012.
- Kundra, Ondřej a Svobodová, Ivana. 2011. *Strach a úplatky nad VV*. Respekt 14/2011.
- Kunštát, Daniel. 2011. *Strany a voliči*. Praha: CVVM (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6564/f3/pv111019.pdf); ověřeno k 23. 10. 2012.
- Kunštát, Daniel. 2012. *Stranické preference a volební model v říjnu 2012*. Praha: CVVM (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6899/f3/pv120922.pdf); ověřeno k 23. 10. 2012.
- Martinek, Jan. 2012. *Za tři roky přišla ODS o devět tisíc členů* (<http://www.novinky.cz/domaci/267106-za-tri-roky-prisla-ods-o-devet-tisic-clenu.html>); zveřejněno 10. 5. 2012.
- Matušková, Anna. 2010. *Politický marketing a české politické strany. Volební kampaně v roce 2006*. Brno: muni press.
- MF DNES. 2011. *Dokument: Bártův návrh etického kodexu VV* (http://zpravy.idnes.cz/dokument-bartuv-navrh-etickeho-kodexu-vv-flz-/domaci.aspx?c=A110517_112345_domaci_jj); zveřejněno 17. 5. 2011.

- Novák, Tomáš et al. 2012. *Soud k Bártovým obámkám je absurdní reality show, prohlásil Klaus* (http://zpravy.idnes.cz/soud-s-bartovu-je-absurdni-reality-show-mini-klaus-soudce-to-odmitl-100-/domaci.aspx?c=A120307_103113_domaci_jav); zveřejněno 7. 3. 2012.
- ODS. 2011. *Stanovy Občanské demokratické strany* (<http://www.ods.cz/stanovy>); ověřeno k 24. 10. 2012.
- Panebianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organisation and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pokorný, Jakub. 2012. *Šéf přejmenované ABL: Sledovat politiky neodporovalo licenci* (rozhovor s Michalem Fáberou) (http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-michalem-faberou-o-abl-a-mark2-corporation-pc0-/domaci.aspx?c=A120513_153048_domaci_zep); zveřejněno 14. 5. 2012.
- Pridham, Geoffrey. 2009. „Democratic Consolidation in the Czech Republic: Comparative Perspective after Twenty Years of Political Change.“ *Politologický časopis* 16, č. 4, 267–287.
- Rovenský, Jan. 2009. *John: Doufám, že voliči nebudou blbá telata, která si vyberou svého řezníka* (rozhovor s Radkem Johnem). *Právo*, 10. 10. 2009.
- Rovenský, Jan. 2010a. *Huml podepsal dodatek, smlouva s věčky už nebude protiústavní*. *Právo*, 4. 9. 2010.
- Rovenský, Jan. 2010b. *O ankety věčkářů je mizivý zájem*. *Právo*, 22. 6. 2010.
- Rovenský, Jan. 2011a. *Bárta se chová jako šéf firmy, to se někdy zajídá, říkají věčkáři*. *Právo*, 18. 3. 2011.
- Rovenský, Jan. 2011b. *John: Ve vládě sedět nechci, ale myslím si, že by se Karolína Peake měla stát ministryní* (rozhovor s Radkem Johnem). *Právo*, 25. 5. 2011.
- Stinglová, Helena a Golis, Ondřej. 2011. *Klaus nepřijme demise. Ústavu zatím neporušuje* (http://www.lidovky.cz/klaus-neprijme-demise-ustavu-zatim-neporusuje-flv-/ln_domov.asp?c=A110411_113545_ln_domov_hs); zveřejněno 11. 4. 2011.
- Šamanová, Gabriela. 2011. *Důvěra politickým stranám – září 2011*. Praha: CVVM (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6571/f3/pv111014.pdf); ověřeno k 23. 10. 2012.
- Šťastný, Jiří. 2010. *VV se rozhodly vládu podpořit, Klaus se stal garantem koaličních dohod* (http://zpravy.idnes.cz/vv-se-rozhodly-vladu-podporit-klaus-se-stal-garantem-koalicnich-dohod-1kh-/domaci.aspx?c=A101221_132446_domaci_taj); zveřejněno 21. 12. 2010.
- Trendy. 2012. *Tisková informace z výzkumu STEM Trendy 04/2012*.
- VV. 2010a. *Politický program* (<https://www.veciverejne.cz/politicky-program.html>); ověřeno k 24. 10. 2012.
- VV. 2010b. *Smlouva o úpravě vzájemných vztahů politické strany a kandidáta politické strany pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané v roce 2010* (http://data.idnes.cz/soubory/domaci/A100526_KLU_SMLOUVAVV.PDF); ověřeno k 18. 7. 2012.
- VV. 2011. *Stanovy politické strany Věci veřejné* (www.veciverejne.cz/stanovy.html); ověřeno k 26. 6. 2012.
- Wirnitzer, Jan a Brandejská, Anna. 2012. *Věci veřejné couvají z demise, Peake a Dobeš se vzepřeli Johnovi* (http://zpravy.idnes.cz/veci-verejne-couvaji-demise-dnes-nepodaji-flv-/domaci.aspx?c=A120404_084414_domaci_jw); zveřejněno 4. 4. 2012.
- Zvonková, Gabriela a Koděra, Petr. 2012. *Naštvaní věčkáři opouštějí regionální buňky, V Havířově se VV úplně rozpadly* ([http://zpravy.ihned.cz/?p=010000_d&article\[id\]=55375510](http://zpravy.ihned.cz/?p=010000_d&article[id]=55375510)); zveřejněno 11. 4. 2012.